

Folketoget nedover mot Kannik. Sånn endte fotballkampen mellom «Lyn» og «Freidig» 7. mai 1945 med de to klubbene i spissen av fredens første «17.-mai-tog»
(Foto: Bjørgulf Refsland; hentet fra Marit Alsviks: *Jubeldagene*, Hafrsfjord Forlag)

Da freden brøt ut – én dag for tidlig

Av Inge Bø.

Artikkelen er først trykt i Rogalands Avis tirsdag 26. mai 2020.

Festung Norwegen. Det led mot vår i 1945. Norge var fremdeles i krig, og på frontene i Europa raste krigen på sitt verste. Likevel steg stemningen hos oss. Det lå i luften at nå kunne det ikke vare lenge før krigen var slutt. Den 30. april 1945 kom nemlig far hjem fra arbeid med dette gledesbudskapet: «Hitler har skjøde seg». Nyheten forsterket forventningene, og vi unger begynte å fable om 17. mai: Skulle vi endelig få gå i et skikkelig barnetog i år – for første gang på fem år?

5. mai kom det neste jubelbruset: Far kom syklande hjem: «Danmark e blitt fritt!» ropte han. Me jubla, me lo, me grein. På skolen dagen etter stemte læreren i «Der er et yndigt land» som morgensang. Han bare begynde. At an torde! For tyskerne hadde forbudt nasjonalsangene. Vi sang så det ljomte!

Seinere på dagen gikk det rykter om at tyskerne hadde tenkt å forskanse seg i Norge – «Festung Norwegen» het det. Men samtidig hørte vi unger de voksne snakke om invasjon: De allierte ville gå i land på Randaberg, fortalte de. Då ville Sola flyplass og kanonstillingene på Steinkopfstykket – like ved huset vårt – være strategiske mål. Skyttergraver og piggråsperringer øve alt på Tasta bekreftet antakelsen om tysk forskansning. Det samme gjorde en solid veibom tyskerne hadde bygd på tvers av Randabergveien like ved den nåværende shellstasjonen. På sørsiden hadde de dessuten gravd skytterstillinger med front mot bommen. Bom, piggrå og miltraljøseskudd skulle stoppe invasjonen. Slik var stillingen 7. mai 1945, men det skjedde også dette:

Fotballkampen som ble 17. mai-tog. I regi av Ynglingen ble det under krigen organisert fotballkamper mellom gruppene i Gutteavdelingen. Vi gutter fra Tasta hørte til i gruppe «Lyn», og 7. mai 1945 var «Lyn», satt opp med kamp mot et lag fra Våland – «Freidig». Kampen skulle spilles på Lekeplassen ved siden av Sanitetsklinikken. For å komme dit gikk vi fra Tasta forbi Kampen skole og videre innover Niels Juelsgata.

Plutselig ser vi en mann folde ut et stort, norsk flagg gjennom et vindu i 2. etasje. Det dekker deler av veggen. «Maen må vera galen», roper Benna, «vett an 'kje at å visa det norska flaget e straffbart?». «Kanskje han bare rydde på loftet», svarte vi, «så finn' an et flag, og så vil han lufta det med tanke på at det snart blir fred.» Vi samlet oss i håpet om at verken tyskere eller nazister hadde noe å gjøre i Niels Juelsgata den ettermiddagen. For ellers ville mannen med flagget ligget tynt an, mente vi. Det skulle mindre til enn å vise flagget for å bli arrestert og sendt i tysk konsentrasjonsleir.

Vi vandrer videre. På Lekeplassen kommer fotballkampen i gang. Da skjer det: Midt under dribblingene kommer en ung fyr styrtende ut fra en lav bungalow i Solagaten tett inntil Lekeplassen. I hendene holder han ei stang med et stort, norsk flagg. Han springer rett ut på banen: «Tyskerane har øvegitt seg; det e blitt fred!» roper han og vifter med flagget. «Slutt å spela, så lage me tog!» Da først skjønnte vi den «galne» mannen i Niels Juelsgata. Han måtte ha snappet opp ryktet om kapitulasjon; så hadde han begynt å feire freden!

Det ble ikke mer fotball. Vi stilte oss i to rekker bak flaggbæreren. Deretter bega vi oss fra Lekeplassen ut på Madlaveien og ned Kannik mot sentrum. Vi ropte og sang om hverandre. Snart var det «Ja, vi elsker», snart «hurra» og snart va det «leve kongen». Vi kunne sangene og ropene; for vi hadde øvd oss i smug unner hele krigen. Vi hadde til og med gått i ulovlige 17. maitog!

Folk på Våland måtte også hørt ryktet om kapitulasjonen. For i store flokker sluttet de seg til toget – med flagg i hendene. Og på vei inn i Kannikgata var toget blitt ein blanding av barnetog og folketog anført av mannen med flagget og med «Lyn» og «Freidig» tett etter seg. (Se bildet).

Festrusen på Torjå. Da vi svingte rundt det gamle postkontoret og ut på Torjå, ble vi møtt av en folkevrimmel vi aldri hadde sett maken til. Folk var i en ubeskrivelig lykkelrus. De jubla, de sang, de klemte hverandre, de viftet med flagg. Mange lo, noen grein. Det vi òg så, var at noen – i gledens fryd – hadde brutt seg inn i nazi-kontorer i Kirkegata. Derfra hadde de kastet dokumenter ut av vinduene. Vi vasset til knes i papir.

Det er også en annen opplevelse som sitter dypt i hukommelsen: Da vi kommer inn på torget den ettermiddagen, ser vi en tysk soldat i uniform. Han virvler omkring i folkemengden – full og i festrus! På en eller annen måte har han skaffet seg et norsk flagg som han trofast vifter med. Dessuten har noen festet ei lang 17.-maisløyfe på uniformsjakken. Det som den gangen – og i ettertid – har undret meg, var at folk lot han få delta i fredsrusen, ja, at ingen slo ham ned – som hevn! Tyskeren fikk gå i fred. Jeg tror folk syntes synd i han.

Først dagen etter gikk det opp for oss at vi hadde feiret freden en dag for tidlig: Den tyske kapitulasjonen skjedde offisielt 8. mai. Festrusen fortsatte derfor dagen etter og varte ut mai måned – og resten av året!